

Doktorat s. mgr lic. Marty Muchy

Dnia 9 kwietnia 2019 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej pt.: „Władza rodzicielska a prawo małoletniego do samodzielnej decyzji o przyjęciu chrztu”, napisanej przez s. mgr Martę Muchę ze Zgromadzenia Sióstr Św. Jadwigi Królowej Służebnic Chrystusa Obecnego, pod kierunkiem Ks. prof. dr hab. Zbigniewa Janczewskiego. Recenzentami pracy byli: Ks. Abp dr hab. Andrzej Dziega, metropolita szczecińsko-kamieński oraz ks. dr hab. Piotr Kroczek z UPJPII .

Publicznej obronie przewodniczył Dziekan Wydziału Ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak.

Doktorantka w autoprezentacji wskazała na kilka podstawowych założeń swoich badań. Praca dotyczy wypełniania przez Kościół jego posłannictwa w pewnych szczególnych przypadkach. Obejmują one sytuacje, w których między nieochrzczonym małoletnim a jego rodzicami dochodzi do różnicy zdań, dotyczącej przyjęcia przez małoletniego sakramentów inicjacji chrześcijańskiej. Napięcie pojawia się zatem na styku obszarów chronionych przez Kościół. Są nimi: sakramenty inicjacji, władza rodzicielska – w jej aspekcie, jakim jest wychowanie małoletniego potomstwa zgodnie z własną wiarą lub światopoglądem bez ingerencji osób z zewnątrz, prawo małoletniego do wolności religijnej, rozumianej jako prawo do otrzymania od Kościoła pomocy w postaci sakramentów inicjacji, zgodnie z prawem, poprzedzonych odpowiednim przygotowaniem lub też prawo do nieprzyjmowania tych sakramentów.

Zadaniem Kościoła wobec ludzi, którzy wchodzą w przestrzeń wiary, jest utwierdzenie ich na tej drodze, wtajemniczenie w misterium zbawienia i pomoc w praktykowaniu zwyczajów ewangelicznych, aby pomnażając życie otrzymane na chrzcie trwali w relacji z Bogiem w Kościele i tak doszli do zbawienia. Chodzi zatem o zapewnienie takich warunków, które sprzyjają temu ostatecznemu celowi i ten właśnie trzeba mieć na uwadze przy podejmowaniu wszelkich działań.

Jest to szczególnie trudne w przypadku małoletnich, ponieważ ich wola nie jest jeszcze ukształtowana i dlatego ich zdolność do podejmowania trwałych decyzji jest dość ograniczona. Z zasady w kształtowaniu woli pomagają im rodzice, którzy uczą swoje dzieci podejmować odpowiedzialność za własne wybory i nadają ich rozwojowi właściwy kierunek.

Kiedy jednak rozdźwięk między przekonaniem rodziców a przekonaniem ich małoletnich dzieci dotyczy sprawy tak istotnej jak relacja z Bogiem, rodzice nie są skłonni popierać dążenia dzieci, a to osłabia ich zdolność do wytrwania w postanowieniach. Ponadto obie strony doświadczają tej sytuacji jako konfliktu swoich praw fundamentalnych. Rodzice jako prawa do kształtowania swoich dzieci zgodnie z własnym światopoglądem, a dzieci jako prawa do wolności religijnej.

Duszpasterz, który staje wobec takiej sytuacji, powinien wziąć pod uwagę kilka racji:

Władza rodzicielska pochodzi od Boga i nigdy nie była w Kościele podważana. Pozostawanie w konflikcie z rodzicami bardzo źle wpływa na rozwój małoletnich, zwłaszcza najmłodszych.

Skoro władza rodzicielska pochodzi od Boga, nie może przeważać nad relacją małoletniego z samym Bogiem.

Sakramenty powinny być sprawowane w sposób, który prawo Kościoła określa dla poszczególnych grup wiekowych. Przy czym przepisy zawarte w kanonach o chrzcie dorosłych stosuje się do wszystkich, którzy po wyjściu z dzieciństwa osiągnęli używanie rozumu.

Opracowanie zostało oparte na materiałach źródłowych, których analiza ukazuje rozwój doktryny Kościoła dotyczącej władzy rodzicielskiej, praw małoletnich, wolności religijnej oraz sakramentu chrztu. W tym celu zostały zbadane dokumenty sięgające starożytności chrześcijańskiej: zbiory soborowe, synodalne, pisma papieży i biskupów. Do źródeł późniejszych poza wymienionymi należą dokumenty kongregacji, klasyczne zbiory praw, kodeksy, księgi liturgiczne i katechizm.

Wśród dokumentów współczesnych warto zwrócić uwagę na Kodeks prawa kanonicznego i księgi liturgiczne obrzędów inicjacji chrześcijańskiej. Stanowiąc normy wyznaczają one właściwy sposób postępowania. Sytuacje bardziej skomplikowane, a przez to nie objęte w wyraźny sposób przepisami prawa, zostały opatrzone komentarzami kanonistów.

Temat podjęty w rozprawie nie był dotychczas w podobnej formie analizowany w polskojęzycznej literaturze, nie znaleziono także podobnych opracowań w innych językach.

Doktorantka korzystała z tekstów dotyczących poszczególnych zagadnień oraz takich, które łączą ze sobą dwa wątki. Osobną grupę opracowań stanowią artykuły i podręczniki z zakresu współczesnej psychologii rozwojowej. Nauka ta opisuje szczegółowo kompetencje człowieka osiąmane w poszczególnych etapach życia.

Z racji ujęcia problematyki w kontekście rozwoju doktryny, w pierwszych dwóch rozdziałach pracy przeważa metoda historyczno-prawna. W trzecim zaś rozdziale, którego celem jest wyprowadzenie wniosków po zbadaniu aktualnych dokumentów Kościoła dominuje metoda dogmatyczno-prawna.

Analiza wybranego zagadnienia dotyczyła następujących wątków:

Prześledzenia rozwoju doktryny Kościoła dotyczącej sakramentu chrztu, w szczególności udzielania go ludziom, którzy są już zdolni do wzbudzenia intencji.

Prześledzenia rozumienia misyjnych zadań Kościoła i roli Kościoła w doprowadzaniu do zbawienia tych, którzy nie mogą przyjąć chrztu.

Wydobycia istoty władzy rodzicielskiej oraz wolności religijnej przysługującej nieochrzczonym podlegającym tej władzy.

Powiązania ustaleń współczesnej psychologii dotyczącej etapów rozwojowych, ze zdolnością młodego człowieka do nawiązania trwałej relacji z Bogiem, niezależnej od postawy rodziców.

Praktycznym celem tej pracy jest zaproponowanie obiektywnych kryteriów pomagających w poszczególnych przypadkach w podejmowaniu decyzji o sposobie towarzyszenia małoletnim wchodzącym w przestrzeń wiary. Proponowane rozstrzygnięcia są usystematyzowane według różnych czynników, z których podstawowym jest osiągnięcie przez małoletniego kompetencji odpowiednich dla wskazanych przedziałów wiekowych, dalej, wyrażana przez niego intencja, decyzje rodziców, a także inne okoliczności wspomniane w normach prawnych.

Konkludując Doktorantka przedstawiła wnioski dysertacji, które dotyczą powiązania praw małoletnich i ich rodziców oraz uprawnień i zadań tych, którzy wobec nich reprezentują wspólnotę Kościoła.

Pierwszym uprawnieniem proszących o chrzest jest troska Kościoła o ich formację przez pogłębianie relacji z Bogiem i naukę życia według obyczajów chrześcijan, a nie prawo do celebracji sakramentu. Człowiek jest zdolny do podjęcia w wolności dialogu z Bogiem jeszcze przed przyjęciem chrztu, a nawet przed formalnym przyjęciem do katechumenatu.

Po drugie, chrzest podlega ochronie i może być udzielany wyłącznie w zgodzie z celem, dla jakiego został ustanowiony i w sposób określony przez Kościół.

Po trzecie, w odniesieniu do władzy rodzicielskiej prawo małoletnich do podjęcia poszczególnych etapów formacji jest skorelowane z ich samodzielnością i autonomią w innych podobnych kwestiach.

Do pracy został dołączony aneks. Jest to propozycja uzupełnienia obrzędów inicjacji małoletnich. Zawiera on obrzęd chrztu dzieci w wieku przedszkolnym. Dzieci po odpowiednim pouczeniu są już zdolne do aktywnego uczestnictwa w liturgii. Jednak to rodzice proszą dla nich o chrzest i podejmują odpowiedzialność za ich katolickie wychowanie, dlatego nie przechodzą pełnej formacji w katechumenacie.

Recenzenci dysertacji wskazali pozytywne walory pracy oraz przedstawili uwagi krytyczne. W imieniu nieobecnego ks. dr. hab. Piotra Krocza, jego recenzję zaprezentował przewodniczący sesji. W końcowych wnioskach obaj recenzenci ocenili rozprawę jako odpowiadającą wymogom stawianym przez prawo dysertacjom doktorskim, tak pod względem merytorycznym, jak i formalnym.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, biorąc pod uwagę wyniki egzaminu doktorskiego, walor naukowy przedłożonej pracy, opinie recenzentów oraz pozytywny wynik obrony, nadała s. mgr Marcie Musze stopień naukowy doktora nauk prawnych w dyscyplinie prawa kanonicznego.

ks. Rafał Kamiński
Wydział Prawa Kanonicznego UKSW